

кредитування на будівельні потреби та ремонт нерухомості знизилося з 428,76 млрд. грн. станом на кінець 2019 р. до 221,53 млрд. грн. на кінець 2022 р. Аналогічно, кредитування потреб бізнесу зменшилося з 662,14 млрд. грн. до 283,23 млрд. грн. за аналізований період [1].

Іншим важливим учасником на ринку небанківських фінансових установ є лізингові компанії. Україна зараз переживає третю посівну кампанію в умовах повномасштабного російського вторгнення. Аграрному сектору особливо необхідна сільськогосподарська техніка, вантажівки, агродрони та інше обладнання, оскільки знищення та пошкодження сільгосптехніки призвели до значних збитків українського агросектору, який є одним з ключових секторів економіки країни. Збитки в аграрному секторі перевищують \$4,65 млрд, а кількість пошкодженої сільгосптехніки зросла до 109,6 тис. одиниць з оціночних 58,9 тис. одиниць на початку війни, що майже вдвічі більше. І ці цифри продовжують зростати щодня.

Тобто, доступність лізингового фінансування виявляється основною перевагою порівняно з традиційними формами кредитування або покупки вживаної техніки, особливо в умовах дефіциту на ринку кредитування. В даний час знижки та бонуси, які раніше використовувалися, втратили свою актуальність серед лізингодавців, і головною метою стало надання клієнтам необхідного фінансування вчасно, особливо в умовах складної ситуації на ринку [2].

Війна також негативно вплинула і на роботу фінансових компаній, що спеціалізуються на наданні споживчих кредитів та мікрокредитів, оскільки вони з початком війни майже повністю припинили свою діяльність і не відновили у довоєнних обсягах до сих пір. Ломбарди зіткнулися з актами мародерства, руйнуванням та пограбуванням майна на тимчасово окупованих територіях та в зонах бойових дій [3].

Вважаємо, що небанківські фінансові установи повинні розвивати свою кредитну діяльність, а також вдосконалювати й розробляти нові кредитні продукти, що будуть корисними та цікавими для споживачів в умовах сучасних викликів. Для забезпечення своєї фінансової надійності й стабільності, вони мають ефективно використовувати засоби обмеження ризиків.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Чи може лізинг техніки стати альтернативою кредитуванню під час війни. Офіційна сторінка - Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців». 2023 URL: <https://uul.com.ua/2023/chy-mozhe-lizyng-tehniky-staty-alternatyvoyu-kredytuvannyu-pid-chas-vijny/> (дата звернення: 23.10.2023).
3. Щур Р.І., Мацьків А.В., Плєць І.І. Особливості функціонування небанківських фінансових установ в умовах воєнного стану. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. 2022.Т.27. Вип. 4(94). С.46 – 49.

Дмитрієва М.

аспірантка кафедри фінансів
Київський національний університет імені Вадима Гетьмана

АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Упродовж останнього десятиріччя в Україні скоротилася частка бюджетних видатків на загальну середню освіту як відносно ВВП (з 2,67 % до 2,37 %), так і відносно зведеного бюджету України (з 8,11 % до 3,38 %). З 2022 р. державне фінансування освіти майже не зросло, особливо в умовах скорочення міжнародної фінансової допомоги, пік якої прийшовся на 2022 р., неухильного зростання кількості зруйнованих освітніх закладів та необхідності подолання освітніх втрат і розривів. Наразі найбільшу частину видатків шкіл становить заробітна плата вчителів (освітня субвенція, тобто видатки споживання). Але вона навіть до війни була найнижчою порівняно з країнами OECD та її партнерами, оскільки у 2022 р. річний заробіток вчителя в Україні залежно від кваліфікації в середньому дорівнював 10,9-14,2 тис. Міжнародних PPP-доларів США, що на 15 % менше попереднього року та майже вдвічі нижче ніж, наприклад, у Болгарії, Бразилії, Польщі, Латвії, Угорщини [1].

І хоча у 2024 р. у Державному бюджеті України знов заплановано видатки розвитку, зокрема субвенцію «Нова українська школа» (на засадах співфінансування з місцевими бюджетами) на закупівлю дидактичних матеріалів, сучасних меблів, комп'ютерного та іншого обладнання для навчальних кабінетів початкової школи та STEM-лабораторій, цих коштів замало аби повністю обладнати всі школи кабінетами природничо-математичних предметів, особливо за умов скасування з 2023 р. субвенції «Спроможна школа для кращих результатів», що протягом 2020-2022 рр. Мала на меті фінансово підтримувати ремонти будівель закладів освіти, завершення недобудов, закупівлю обладнання для класів та навчальних кабінетів, оновлення інтер'єру. Тож наразі як ніколи актуальним є пошук альтернативних джерел фінансування загальноосвітніх закладів, тобто фандрейзингу – від англ. Fund – фонди, ресурси, капітал, та raising – ростити, збільшувати), в чому може допомогти міжнародний досвід.

Потенційно найбільше коштів школам можуть принести такі види фандрейзингу як аукціони, гала-заходи, щорічні кампанії зі збору коштів, корпоративне партнерство та спонсорство, фандрейтинг продуктів, громадські заходи, гранти благодійних фондів, краудфандинг. Останні два види є найпоширенішими наразі в Україні, з напрямками фінансування — ремонт та відновлення освітніх закладів, забезпечення учнів ноутбуками, програми емоційної та психологічної підтримки школярів і педагогів.

Більшість фондів, що діють в освітній сфері, мають національних представників та координаторів у країнах та регіонах, де представлені, та співпрацюють з освітніми закладами лише через посередництво громадських

організацій та органів влади, а до факторів схвалення гранту відносять унікальність проєкту, наявність у школи стратегії, готовність до співфінансування заявки або безпосередньої участі у реалізації (наприклад із залученням волонтерів або інших спонсорів). Наприклад, у 2024 р. Фонд Eurasia Foundation (США) у партнерстві з київським Фондом «Східна Європа» обладнає школи в Україні притулками та ресурсами для психічного здоров'я, щоб захистити дітей, вчителів і сім'ї під час нападу та сприяти продовженню навчання під час війни. В пошуках гранту від фондів варто вивчити сайти міністерств (насамперед Міністерства освіти і науки України), органів влади (наприклад, перелік фондів розміщено на сайті Волинської обласної державної адміністрації [2]) та окремих громад. Наразі освітою опікуються міжнародні фонди Plan International (фокус на допомозі прифронтовим областям України), консорціум Finn Church Aid фонду Education Cannot Wait (гранти на відновлення шкіл та інновації в освіті, в тому числі у Сумській, Полтавській, Дніпровській, Запорізькій та Одеській областях), savED (фокус на відновленні доступу до освіти).

Краудфандинг передбачає залучення коштів переважно приватних осіб (мікродонорів), які мають бажання й можливість виділити частину свого особистого бюджету на добру корисну справу. Вважаємо краудфандинг оптимальним для реалізації разових, інноваційних та креативних освітніх ідей. В умовах тимчасової зупинки з 2022 р. єдиної української платформи освітнього краудфандингу GoFundEd рекомендуємо відомі світові, наприклад, Indiegogo (Сполучене Королівство), WhyDonate (Нідерланди). Бажаючим навчитися фандрейзингу доступний онлайн-серіал «Краудфандинг: як зібрати кошти на свій проєкт» від «Дія.Освіта».

Перспективним видом фандрейзингу залишається шкільний громадський бюджет, в рамках якого кошти школам надають місцеві органи виконавчої влади в обмежених обсягах (зазвичай 0,1–3 % річного бюджету громади) та виключно на реалізацію конкурсних проєктів переможців. Наразі шкільний громадський бюджет діє в 282 школах 23 громад в рамках програми EGAP за Проєктом Ради Європи «Зміцнення громадської участі у демократичному процесі прийняття рішень в Україні». Доцільно за допомогою шкільного громадського бюджету покращувати матеріально-технічне забезпечення шкіл, в тому числі шляхом долученням до нього бізнесу та інвесторів, запрошення їх до публічної дискусії, використання можливостей приватно-державного партнерства для перетворення представників бізнесу на фінансових донорів [3, с. 53].

Слід зазначити динамічність фандрейзингу (строків грантів, вимог до заявників, кількості активних фондів), що потребує від шкіл фінансової автономії (наразі лише 25 % з них є відокремленими юридичними особами та зареєстровані як розпорядники та одержувачі бюджетних коштів), постійного оновлення переліку потенційних донорів, долучення до пошуку джерел фінансування засновників шкіл та піклувальних рад шкіл.

Література:

1. *Education at a Glance 2023: OECD Indicators. Table D3.4. Teachers' and school heads' average actual salaries (2022).* URL: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=EAG_TS_ACT.
2. Перелік міжнародних фондів та фінансових організацій, які надають гранти та кредитні кошти за різними умовами співфінансування. Сайт Волинської обласної державної адміністрації. URL: <https://voladm.gov.ua/admin-assets/files/file/%D0%A4%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B8%20%D0%9C%D0%A2%D0%94.%20%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%B4%202020.pdf>.
3. Писаренко В. П. Впровадження партисипативного бюджету. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2016. № 1–2. С. 51–54. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2016/01/12.pdf>.

Дячук М.

«Підприємство та торгівля», 1 курс

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник - к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова Котіна Г.М.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

З початку повномасштабного вторгнення російських загарбників Україна зазнала великих втрат людських ресурсів, руйнації критичної, виробничої та соціальної інфраструктури. Є багато різноманітних планів та версій відбудови України в післявоєнний період, в тому числі, допомога з-за кордону. Щоб якісно відбудувати Україну, потрібно буде враховувати багато складових: пріоритетність, безпеку, фінансування, інноваційність та енергоефективність будівель.

Вивченням і дослідженням програм фінансування післявоєнного відновлення вітчизняної економіки активно займаються такі дослідники, як Наталія Авраменко, Віра Лебедченко, Надія Андрусенко. Зокрема, план відновлення досліджували у своїй праці Т. Беккер, Б. Айхенгрін, Ю. Городніченко, С. Гур'єв, С. Джонсон, Т. Милованов, К. Рогофф і Б. Ведер ді Мауро [1]

За перший рік після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року українська економіка втратила 30–35% ВВП. Це найбільший спад економічної активності з часів незалежності, відновлення від якого триватиме роки. Після війни Україна відчуватиме нестачу робочої сили через масовий потік біженців, що негативно вплине на інвестиційну привабливість країни.

Щодо плану відновлення, то він складається з двох етапів, 2023–2025 і 2026–2032, і охоплює 850 широкомасштабних проектів, які потребують фінансування на загальну суму приблизно 750 мільярдів доларів. У плані зазначено, що зміцнення українських інституцій і «деолігархізація» є його «фундаментальними передумовами», включаючи прозорість публічних даних, перезапуск антикорупційних офісів, реформування правоохоронних органів, впровадження законодавства про корпоративне управління та синхронізацію антимонопольних практик з ЄС. Найбільше фінансування буде